

Edičný predslav

George Orwell (1903 – 1950) patril k ľuďom, ktorí sa zvyknú nazývať homo scribens – človek píšuci, človek narodený pre písanie, človek, ktorého život je písaním a písanie je spôsobom jeho existencie. V eseji *Prečo píšem*, uverejnenej v lete v roku 1946 v literárnom štvrťročníku *Gangrel*, hovorí: „Už od raného detstva, možno od piatich či šiestich rokov, som vedel, že keď vyrastiem, budem spisovateľom. Medzi sedemnástym až dvadsiatym štvrtým rokom som sa snažil na tento nápad zabudnúť, ale robil som to s vedomím, že potláčam svoje vlastné ja a že skôr či neskôr ma to prejde a budem písať knihy.“

Táto predurčenosť sa v jeho spisovateľskom živote naplnila vrchovatou mierou, možno aj za cenu chatrného zdravia, rodinných tragédií a predčasného skonu. Pokiaľ ide o Orwella spisovateľa, nejde len o jeho svetoznáme romány, lebo jeho žánrové i tematické rozpätie je ohromujúce a čo nebýva tak často (prinajmenšom nie v takom rozsahu), ide ruka v ruke s vysokou literárnou a jazykovou kultivovanosťou. Ba v istom zmysle, ako tvrdí znalec Orwellovho diela John Carey, ten pravý Orwell je Orwell esejista a novinár.

Je preto logické, že homo scribens Orwell nepísal ani svoje denníky ako záznamy denných banalít, ale sú predovšetkým – ak sa to takto dá povedať – náčrtmi úvah, nápadov, postrehov, pozorovaní, dojmov či myšlienok, ktoré neskôr spracovával vo svojej esejistike, literárnej kritike, recenzistike a samozrejme v románoch. V tomto zmysle sú nielen reflexiou jeho osobného či emocionálneho života, ale aj jeho života ako človeka spoločenského, angažovaného, kritického, sociálne cítiaceho a poznávajúceho.

George Orwell si svoje denníky písal v rokoch 1931 až 1949 a celkovo sa ich dochovalo jedenásť, plus niekoľko záznamov v dvoch zošitoch.

Je pravdepodobné, že vzhľadom na jeho vášeň pre písanie si viedol denník aj počas služby v Indickej imperiálnej polícii v Barme (október 1922 – december 1927), no doposiaľ sa z tohto obdobia nič také nenašlo. Preto sa jeho denníkové záznamy oficiálne začínajú augustom 1931, keď sa rozhodne po pobyte medzi londýnskou bezdomoveckou chudobou vydať na sezónne práce pri zbere chmeľu. Je odôvodnený predpoklad, že okrem jedenástich dochovaných denníkov existuje aj dvanásť, ba možno aj trinásť. Ako uvádza editor Orwellovho diela Pete Davison, podľa informácie z marca 1996 od profesora Miklósa Kuna, vnuka maďarského komunistického vodcu Bélu Kuna, popraveného asi v auguste 1938 niekde v stalinskom gulagu, sa údajne majú nachádzať v uzatvorených archívoch NKVD v Moskve. Nie je to nepravdepodobné. Orwell ako presvedčený socialista nikdy neskrýval svoj antistalinistický postoj a negatívny vzťah k bolševickému Sovietskemu zväzu, za čo sa ocitol počas občianskej vojny v Španielsku, do ktorej sa aktívne zapojil, v hľadáčiku stalinistov a ich tajnej služby a za čo bol v sovietskom bloku napokon indexovým autorom, až kým päť rokov po slávnom roku 1984 nezhrdzavela železná opona.

Chcem upozorniť, že toto nie je akademické vydanie Orwellových denníkov. Predmetný výber neobsahuje preto všetko, ale zato všetko podstatné. Koncipoval som ho v súlade s časovou postupnosťou tak, ako denníkové záznamy vznikali a podľa toho som ho rozdelil aj do jednotlivých blokov. Tieto bloky sú prakticky neskracované. Výnimkou je posledný blok nazvaný Z povojnových denníkov, do ktorého som vybral a skrátil záznamy, ktoré skôr ilustrujú Orwellov život po skončení druhej svetovej vojny, keď mu síce vychádzajú oba najslávnejšie romány a stáva sa svetoznámy spisovateľom, ale vo svojich denníkoch z tohto obdobia sa o tom prakticky vôbec nezmieňuje a venuje sa iba denným záznamom zo svojho pobytu na hebridskom ostrove Jura, tamojšiemu počasiu, záhradke, domácim zvieratám, pozorovaniu okolitej fauny a flóry a v záverečnej fáze aj svojmu čoraz podlomenejšiemu zdraviu. Niečo podobné sa týka aj jeho tzv. domácich denníkov z rokov 1938 až 1947, ktoré v tomto výbere zaradené nie sú. V niektorých prípadoch som Orwellove denníkové záznamy skrátil, resp. preštylizoval v tom zmysle, že som kvôli sprehľadneniu vynechával napr. mená niektorých osôb, ktoré Orwell cituje, pritom však

nie je jasné, koho má na mysli, resp. ak nešlo o niekoho významného, ponechal som len prvé písmeno mena dotyčnej osoby (C., F. príp. D. a pod.). Rovnako som sa snažil uvádzať čo najmenej podčiarnikov vysvetľujúcich personálie osobností, ktoré Orwell v denníkoch spomína, hoci v niektorých prípadoch som to považoval za potrebné. Každý denníkový blok je uvádzaný navyše krátkou kontextovou informáciou.*

Igor Otčenáš

* George Orwell: Diaries (ed. Pete Davison), Liveright Publishing Corp., 2009.

DENNÍK Z CHMEĽOVEJ BRIGÁDY

Jednou z epizód takzvanej bezdomoveckej etapy Orwellovho života boli potulky medzi londýnskou chudobou. Po návraťe z Barmy a pod vplyvom túžby stať sa spisovateľom sa rozhodol opustiť relatívne slušne zabezpečené miesto a žiť ako tulák v londýnskom East Ende. Potom žil zhruba rok v robotníckej štvrti v Paríži, kde pracoval ako pomocná sila v kuchyni. To, čo v tomto období napísal, sa však nezachovalo, no zato sa začína jeho päťročná spolupráca s časopisom *The Adelphi*. Svoje zážitky z prostredia londýnskej a parížskej chudoby spracoval v knihe *Na dne v Paríži a Londýne*, ktorá vyšla v januári 1933 (po prvý raz pod pseudonymom George Orwell). Medzitým sa ešte raz vrátil na ulicu a spoločne s niekoľkými ďalšími ľuďmi zo sociálneho dna vyrazil na jeseň 1931 do grófstva Kent na zber chmeľu. Zážitky po návraťe domov spracoval vo forme denníkových záznamov, ktorých časť mu potom poslúžila ako podklad k článku *Zber chmeľu*, ktorý pod vlastným menom Eric Blair publikoval v októbri 1931 v časopise *The New Statesman and Nation*.

25. 8. 31

V noci na 25. som vyrazil z Chelsea s 25 šilingmi vo vrecku do útulku Lewa Lewyho na Westminster Bridge Road. Za tie tri roky sa veľmi nezmenil, až na to, že teraz stojí takmer každá posteľ miesto deviatich pencí jeden šiling. To kvôli hygienikom (ako obvykle) musia byť postele v nocľahárňach vo väčších rozostupoch. Existuje celý rad predpisov tohto typu, vzťahujúcich sa na nocľahárne. (Napríklad Dickova kaviareň v Billingsgate, ktorá bola jedným z mála miest, kde ste dostali šálku čaju za jednu pencu. Kúrili v nej, takže každý, kto mal pencu, sa tam mohol celé hodiny zohrievať. Ale minulý týždeň ju z hygienických dôvodov zavreli.) Neexistuje však žiadny predpis, ktorý by ustanovoval, že postele by mali byť aspoň trochu pohodlné. Výsledkom je, že postele sú teraz od seba nie šesťdesiat, ale deväťdesiat centimetrov a sú o tri pence drahšie.

26. 8. 31

Nasledujúceho dňa som šiel na Trafalgarské námestie a utáboril sa pri severnej stene, ktorá je jedným z tolerovaných miest pre ľudí, ktorí žijú v Londýne bez strechy nad hlavou. V tomto ročnom období sa na námestí vyskytuje tak sto až dvesto bezdomovcov (zhruba 10 percent z nich sú ženy), pričom pre niektorých z nich je námestie naozaj domovom. Niečo pod zub si zaobstarávali pravidelnými žobráckymi výpravami (do Covent Garden o štvrtej ráno na vyradené ovocie, počas dňa do rôznych kláštorov, v noci snorili po reštauráciách a popolniciach) a popri tom sa im darilo „pumpnúť“ solídnejšie pôsobiacich okoloidúcich, aby mali aspoň na čaj. Čaj sa na námestí popíja deň a noc, niekto zoženie „kotlík“, iní zoženú cukor a podobne. Mlieko je kondenzované, dva a pol pence za plechovku. Do plechovky urobíte nožom dve dierky, k jednej priložíte pery a fúknete. Z druhej dierky pritom vykvapne mazľavá sivastá hmota. Dierky potom upcháte rozžutým papierom a plechovka sa takto používa nasledujúce dni, pričom je čím ďalej, tým väčšmi polepená špinou a prachom. Horúca voda sa vyžobráva v kaviarňach alebo sa v noci varí na ohňoch pochôdzkarov,

ale to sa robí potajomky, lebo polícia to nechce dovoliť. Stretol som tu niektorých ľudí, ktorí na námestí žili aj šesť týždňov v kuse, ale nevyzerali o nič horšie, akurát boli neveriteľne špinaví. Ako to obvykle chodí u ľudí bez prostriedkov, väčšina z nich boli Íri. Z času na čas sa vyberú pozrieť k sebe domov a zrejme nikdy za prepravu loďou neplatia, lebo sa načierno vkradnú na malé nákladné lode a tam ich posádka proste trpí.

Plánoval som prespať v Kostole svätého Martina, ale ostatní ma prehovorili, že vraj tam nejaká ženská menom Madona kladie človeku všelijaké zvedavé otázky, tak som sa rozhodol prenocovať na námestí. Nebolo to také zlé, ako som čakal, ale zima a polícia tam človeku nedovolili zažmúriť oko a okrem starých zocelených vandrákov sa o to ani nikto nepokúšal. Bolo tam lavičiek tak pre päťdesiat ľudí a ostatní museli sedieť na zemi, čo samozrejme zákon zakazuje. Každú chvíľu ktosi vykrikol: „Bacha, borci, ide fízeli!“ Potom prichádza policajt, pobudí tých, čo zaspali a prinúti ich postaviť sa na nohy. No len čo odišiel, zase sme si posadali a driemali, a tak sa to hralo od ôsmej do tretej alebo štvrtej ráno. Po polnoci mi už bolo tak zima, že som sa musel dlho prechádzať, aby som nenachladol. V tú hodinu ulice pôsobia naozaj hrôzostrašne, sú tiché a opustené, pritom sú osvetlené osľňujúcimi lampami ako za bieleho dňa. Ale má to takú smrteľnú atmosféru, akoby bol Londýn mesto duchov. Asi o tretej ráno som zašiel ešte s jedným chlapíkom dozadu za Guard's Parade, kde bol kúsok trávnik. Videl som tam prostitútky ležať popárené s chlapmi v tom nevlúdnom chlade hmly a rosy. Na námestí sa vždy vyskytuje zopár prostitútok, ktoré nemali šťastie a nezarobili si dosť na nocľaháreň. Jedna žena, ktorá tam bola cez noc, ležala na zemi a usedavo plakala, lebo jej kunčaft nezaplatil požadovaných šesť pencí. Ako sa blíži ráno, nedostanú už ani toľko, jedine ak šálku čaju alebo cigarety. Okolo štvrtej priniesol ktosi hromadu novinových plagátov, tak sme si po šiesti či ôsmi posadali na lavičku a zabalili sa do nich ako do obrovských papierových balíkov. No vďaka tomu sme sa trochu zohriali, kým neotvorili Stewartovu kaviareň na St. Martin's Lane. Tam môžete sedieť pri hrnčeku čaju od piatej do deviatej (niekedy si dokonca traja či štyria ľudia dajú jeden hrnček spoločne) a do siedmej vás nechajú spať s hlavou na stole. Potom vás majiteľ zobudí. Človek

tu stretne veľmi zmiešanú vzorku ľudí – vandrákov, nosičov z Convent Garden, obchodníkov, ktorí pracujú od skorých ranných hodín, prostitútky – a hádky a bitky sú tu na dennom poriadku. Raz jedna stará, neskutočne škaredá ženská, manželka niektorého z nosičov, hrubo nadávala dvom prostitútkam, lebo si mohli dovoliť lepšie raňajky ako ona. Zakaždým, keď im doniesli ďalší chod, ukazovala na ne a vyčítavo vrieskala: „A to je cena za ďalšiu jebačku! A my nedostaneme na raňajky ani údenáča, že, vy babizne? Ako si myslíte, že zaplatila za tie žemle? To tamtoten neger, čo ju mal za polšiling!“ Atd', atd'. Ale tie prostitútky si z toho ťažkú hlavu nerobili.

27. 8. 31

Asi o ôsmej sme sa všetci oholili vo fontáne na Trafalgarskom námestí. Potom som celý deň strávil čítaním *Eugénie Grandetovej*, čo bola jediná kniha, ktorú som si zobral so sebou. Pohľad na francúzsku knihu vyvolal obvyklé poznámky: „Aha, po francúzsky? To bude niečo poriadne štiplavé, že?“ A pod. Väčšina Angličanov nemá zjavne ani potuchy, že existujú aj také francúzske knihy, ktoré nie sú pornografické. Bezdomovci zrejme čítajú výlučne len tvorbu typu Buffalo Bill. Každý vandrák jednu takúto knihu nosí so sebou, a tak majú čosi ako putovnú knižnicu. Keď sa dostanú do útulku, tak si ich medzi sebou vymieňajú.

Pretože sme ráno chceli vyraziť do Kentu, rozhodol som sa prespať v posteli, a tak som zašiel do nocľahárne na Southwark Bridge Road. Noc tam stojí sedem pencí, ako na jednom z mála miest v Londýne, a podľa toho to tam aj vyzerá. Postele majú stopäťdesiat centimetrov, žiadne vankúše (môžete si pod hlavu zrolovať kabát) a sú zablšené, plus nejaké tie ploštice. Kuchynka sa nachádza v malej smradľavej pivnici, kde sedí správca, a na stole pol metra od záchodov sa predávajú muchami oblepené marmeládové koláče. Čo sa týka potkanov, je to tam také strašné, že si chovajú niekoľko mačiek len na to, aby ich chytali. Medzi nocľahníkmi tam boli myslím robotníci z dokov a mal som pocit, že to nebola najhoršia partia. Bol tam mladík, ktorý pôsobil bledo a suchotinársky, ale očividne to bol nádenník oddaný poézii. S nefalšovaným citom opakoval:

*Kukučky líbezný hlas počuť k ránu,
čo všetkým je tak dobre známy.
Ten prelomí aj ticho oceánu
a znie do diaľky až za Hebridami.**

Tí ostatní sa mu ani veľmi nesmiali.

28. 8. 31

Ďalší deň popoludní sme sa štyria vybrali do chmelovej oblasti. Najzaujímavejším spomedzi nás bol mladík menom Ginger, s ktorým sa priateľím ešte aj teraz, keď toto píšem. Je to silný, atleticky stavaný dvadsaťšesťročný mladík, takmer negramotný a dosť tupý, zato však s dostatkom guráže na čokoľvek. Za ostatných päť rokov zrejme porušil zákon každý deň s výnimkou obdobia, keď bol vo väzení. Ako chlapec strávil tri roky v nápravnom zariadení v Borstale, potom ho pustili, po úspešnej vlámačke sa ako osemnásťročný oženil a vzápätí sa dal k delostrelcom. Žena mu zomrela a on krátko nato utrpel úraz ľavého oka, v dôsledku čoho ho prepustili z činnej služby. Ponúkli mu penziu alebo jednorazové odškodnenie a on si samozrejme vybral peniaze na ruku, ktoré za týždeň rozhajdák. Potom sa dal znovu na kradnutie, za čo šesťkrát sedel, ale nikdy nedostal veľké tresty, lebo ho prichytili iba pri drobných priestupkoch; len raz či dva razy mu krádež vyniesla viac ako päťsto libier. Voči mne ako partákovi však bol vždy absolútne čestný, aj keď v princípe ukradol všetko, čo nebolo priviazané. Pochybujem však, že by z neho mohol byť úspešný vlamač, lebo je príliš tupý, aby dokázal vopred odhadnúť riziko. Je to však škoda, lebo keby chcel, dokázal by sa živiť aj poctivo. Mohol by byť pouličným predavačom, na to má vlohy, mnohokrát získal prácu aj ako predajca za províziu. Ale vždy, keď mal dobrý deň, zdrhol aj s celým zárobkom. Má úžasný čuch na príležitosti výhodnej kúpy a napríklad vždy dokáže prehovoriť mäsiara, aby mu predal za dve pence pol kila dobrého mäsa, no súčasne je absolútny blázon, čo sa týka peňazí, lebo si nedokáže ušetriť ani vindru. Stále si vyspevuje

* V angličtine skomolený úryvok z básne *The Solitary Reaper* od anglického romantického básnika Wiliama Wordswortha (1770–1850). (Pozn. prekl.)

pesničky ako Môj sivý domček na západe a o svojej mŕtvej žene rozpráva s úlisnou sentimentalitou. Povedal by som, že je to taký typický drobný gauner.

Pokiaľ ide o zvyšných dvoch, tak jedným bol dvadsaťročný mladík prezývaný Mladý Ginger. Hoci vyzeral skôr ako mladík z dobrej rodiny, bol sirota, nemal žiadnu výchovu a minulý rok prežil zväčša na Trafalgarskom námestí. Ten druhý bol malý osemnásťročný liverpoolsky Žid a kovaný darebák. Nespomínam si, že by som niekedy bol stretol niekoho odpornejšieho ako tohto chlapca. Bol nenažratý ako prasa a ustavične sa prehrabával v popolniciach. Tvárou mi pripomínal zákernú beštiu živiacu sa zdochlinami. Z toho, ako hovoril o ženách a aký obscénny výraz tváre pri tom mal, sa mi robilo zle. Nedokázali sme ho prehovoriť, aby si umyl viac ako nos a malý krúžok okolo neho. O tom, že má na sebe niekoľko druhov vší, hovoril s úplnou ľahostajnosťou. Aj on bol sirota a žil medzi bezdomovcami takmer od plienok.

Mal som teraz asi šesť šilingov. Než sme sa vydali na cestu, kúpili sme si za jeden šiling a šesť pencí takzvanú deku a vyžobrali niekoľko plechoviek ako „kotlečky“. Ale jediný spoľahlivý kotlík možno vyrobiť len z dvojlibrového balenia tabaku, ale takú plechovku len tak nezozhnete. Potom sme mali so sebou zásobu chleba, margarínu a čaju, ako aj niekoľko nožov a vidličiek atď., to všetko nakradnuté postupne z obchodného domu Woolworth. Za dve pence sme došli električkou až do Bromley. Tam sme sa utáborili na skládke a čakali na ďalších dvoch, ktorí sa k nám mali pripojiť, ale po tých nebolo ani chýru, ani slychu. Keď sme na nich napokon prestali čakať, bola už tma, a tak sme už nemali čas poohliadnuť sa po nejakom vhodnom mieste na prenocovanie a museli stráviť noc vo vysokej mokrej tráve na okraji rekreačnej oblasti. Chlad liezol za nechty. Mali sme štyria iba dve deky a rozložiť oheň by nebolo najbezpečnejšie, lebo všade naokolo boli domy. Okrem toho sme museli ležať na svahu, takže z času na čas sme sa zgúľali dolu do priekopy. Bolo ponižujúce vidieť, že ostatní, všetci mladší než ja, spia aj v takýchto podmienkach ako zabití, kým ja som nezažmuril oko celú noc. Aby nás nechytali, museli sme vyraziť na cestu ešte pred úsvitom a až po niekoľkých hodinách sa nám podarilo zohnať teplú vodu a niečo pod zub na raňajky.

29. 8. 31

Po dvoch alebo troch kilometroch sme došli k sadu; ostatní hneď vliezli dnu a začali kraďnúť jablká. Ja som na niečo také nebol pripravený, ale vzápätí som si uvedomil, že buď budem robiť to, čo oni, alebo sa s nimi rozídem; tak som si pár jabĺk odtrhol aj ja. Ale prvý deň som sa na krádežiach nezúčastnil, len som dával pozor. Šli sme viac-menej smerom na Sevenoaks a doobeda sme ukradli asi tucet jabĺk a sliviek, ako aj sedem kíľ zemiakov. Kedykoľvek sme naďabili na pekáraň alebo čajovňu, moji spoločníci sa vybrali žobrať, takže sme mali dostatok polámaného pečiva a mäsa. Keď sme sa zastavili, aby sme si rozložili oheň na obed, stretli sme dvoch škótskych vandrákov, ktorí kraľdi jablká z neďalekého sadu a celkom dlho sme si si nimi poklábosili. Všetci hovorili hlavne o súložení, a to dosť hnusne. Keď príde reč na túto tému, vandráci bývajú nechutní, lebo vďaka svojej chudobe sú takmer odrezaní od žien, a tak im v hlave máajú samé obscénosti. S tými, ktorí nie sú až takí chlipní, je to v poriadku, ale tí, ktorí by chlipnými byť chceli, ale nemajú na to príležitosť, tých to strašne degraduje. Pripomína mi to túlavé psy, ktoré slintajú pri pohľade na dva iné kopulujúce psy. Počas rozhovoru Mladý Ginger opisoval, ako spoločne s niekoľkými ďalšími kumpánmi na Trafalgarskom námestí prišli na to, že jeden z nich je „buzík“. Okamžite sa na neho vrhli, okradli ho o dvanásť šilingov a šesť pencí, teda o všetko, čo mal ten úbožiak pri sebe, a všetko premrhali. Zjavne im pripadalo naskrze správne, že ho okradli, veď bol predsa teplý.

Postupovali sme veľmi pomaly. Hlavne preto, lebo Mladý Ginger a Žid neboli zvyknutí na chôdzu a ustavične sa chceli zastavovať a zháňať niečo pod zub. Žid raz dokonca našiel smažené hranolky, ktoré niekto rozmliaždil na ceste a tie zjedol. Pretože už bolo dosť neskoro popoludní, rozhodli sme sa nejsť do Sevenoaks a namiesto toho prenocovať v nocľahárni v Ide Hill, o ktorej nám Škóti povedali, že to tam nie je až také zlé, ako sa obvykle hovorí. Asi poldruha kilometra od nocľahárne sme sa zastavili uvariť si čaj a spomínam si, ako nám pomáhal jeden veľmi milý pán s autom nazbierať raždie na oheň a potom nám každému dal po cigarete. Cestou sme natrhali kyticu zemolezu pre správcu nocľahárne. Mysleli sme si, že ho tým obmäkčíme, aby nás ráno pustil preč, lebo nie je obvyklé púšťať vandrákov z nocľahár-

ne v nedeľu. Lenže keď sme tam prišli, správca nám povedal, že nás môže pustiť až v utorok ráno. Ukázalo sa totiž, že majiteľ útulku dbal veľmi na to, aby si každý nocležník odpracoval za nocľah jeden deň, no súčasne nechcel ani počuť o tom, aby sa pracovalo v nedeľu, takže sme mali celú nedeľu polihovať a nocľah si odpracovať v pondelok. Mladý Ginger a Žid chceli zostať až do utorka, ale my s Gingerom sme šli ďalej a prespali v zákutí parku pri kostole. Bola príšerná zima, ale v porovnaní s predchádzajúcou nocou to bolo znesiteľné, lebo sme mali hromadu dreva a mohli sme si rozložiť oheň. Večer Ginger vyžobral od miestneho mäsiara takmer kilo párkov. V sobotu večer bývajú totiž mäsiari vždy veľmi dobrosrdeční.

30. 8. 31

Na druhý deň nás načapal kňaz prichádzajúci na rannú modlitbu a vyhodil nás, aj keď až tak veľmi nešomral. Prešli sme cez Sevenoaks do Sealu a cestou sme stretli chlapíka, ktorý nám poradil, aby sme sa pýtali na robotu na Mitchellovom statku asi päť kilometrov odtiaľ. Šli sme teda tam, ale statkár nám povedal, že nám robotu dať nemôže, pretože nás nemá kde ubytovať. Pritom všade naokolo snoria vládni inšpektori, či majú všetci česači chmeľu „primerané ubytovanie“. (Práve títo inšpektori – mimochodom vymenovaní labouristickou vládou – zabránili niekoľkým stovkám nezamestnaných dostať prácu pri zbere chmeľu. Vzhľadom na onen nedostatok „primeraného ubytovania“ nemohli majitelia chmeľníc zamestnať brigádnikov, ale iba domácich, žijúcich vo vlastnom.) Tak sme z jedného Mitchellovho poľa ukradli asi pol kila malín a potom sa šli ponúknuť k ďalšiemu, ktorý sa volal Kronk, ale ten dám dal rovnakú odpoveď. Tak sme mu aspoň ukradli z poľa tri až päť kíľ zemiakov. Potom sme vyrazili smerom na Maidstone, keď sme stretli starú Írku, ktorú Mitchell zamestnal, lebo má vraj ubytovanie v Seali, čo však nebola pravda. (V skutočnosti prespávala v kôlni na náradie v čejsi záhrade. Vklzla tam vždy pred zotmením a na svitaní zase zdúchla preč.) V jednom dome nám dali horúcu vodu a Írka zase čaj. Nechala nám hromadu vyžobraného jedla, ktoré už nechcela. Boli sme jej za to vďační, lebo nám zostalo len dva a pol šilingu a trochu jedla. Začalo pršať, a tak sme šli na statok neďaleko kostola, či by nás nenechali prenocovať